

פרשת קדושים

מפני שיבה תקום והדרת פני זקן ויראת מאלקיך אני ה'

איתא בגמרא (קדושין לג, ב) א"ר אלעזר כל ת"ח שאין עומד מפני רבו נקרא רשע ואינו מאריך ימים ותלמודו משתכח, שנאמר (קהלת ח, יג) וטוב לא יהיה לרשע ולא יאריך ימים כצל אשר איננו ירא מלפני אלקים, מורא זו אינו יודע מהו, כשהוא אומר ויראת מאלהיך הרי מורא זו קימה. ותמה ה'תורת משה' מה מדה כנגד מדה יש בעונש זה.

והביא, שמצינו עוד בגמרא שם לעיל מינה (לב, ב) איסי בן יהודה אומר מפני שיבה תקום כל שיבה במשמע, ופירש שם רש"י וה"ק מפני שיבה תקום, והדרת תקום והדרת פני זקן שקנה חכמה ואפילו יניק'

אם כן שפיר הוי העונש מדה כנגד מדה, שכן הוא לא עמד בפני רבו והקב"ה מענישו שגם מפניו לא יעמדו וזאת ע"י שלא יאריך ימים, וממילא לא יגיע לגיל זקנה שאז צריך לקום מפניו משום 'מפני שיבה תקום'. שמא תאמר עדיין יקומו מפניו בהיותו 'יניק וחכים', ע"ז אמר שתלמודו משתכח וא"כ בשל ב' סיבות הללו לא יעמדו מפניו.

ובאופן אחר אפשר לבאר דבר זה, דהנה יש לדקדק דבקרא דידן מבואר אף בזקן שיש לקום מפניו ואמאי נקטה הגמ' דוקא דאינו עומד מפני רבו, וביותר יל"ד מהו שנקטה הגמ' כל ת"ח, והרי האי דינא דקימה מפני זקן שייך בכל אדם. ועו"ק מהו דנקטה הגמ' דעונשו שלא יאריך ימים, ומדוע דוקא עונש זה ניתן לעבירה זו.

ונראה, דהרי כלל הוא דבמדה שאדם מודד מודדין לו והקב"ה מעניש במידה כנגד מידה, וא"כ באדם שאינו קם מפני זקן עונשו צריך להיות שבהיותו זקן לא יקומו בפניו, ונמצא דמכח העבירה יזכה לאריכות ימים להיות זקן כדי שלא יקומו לו, והרי בפשטות המידה כנגד מידה היא לחומרא ולא לקולא.

מעתה י"ל, דזהו שנקט בגמ' בדוקא כל ת"ח שהרי ת"ח בעינן לקום מפניו, וכשאינו קם בפני רבו דבכה"ג אף ת"ח חייב לקום לרבו, נמצא דנענש עתה במידה זו שלא יקומו אחרים מפניו בהיותו ת"ח ואינו מאריך ימים, דאינו נצרך לאריכות ימים להיותו זקן שלא יקומו מפניו, שהרי עתה כבר הינו ת"ח ויכול להיענש בעונש זה שלא יקומו מפניו, וזהו דאשמעינן בכך דאינו מאריך ימים.

מקור: רבי יוסף שלום אלישיב שליט"א